

moć njegova novca pada upravo u obrnutom razmjeru s masom proizvodnje, tj. njegove potrebe rastu s povećanjem moći novca. Stoga je potreba za novcem istinska potreba koju proizvodi nacionalna ekonomija i jedina potreba koju ona proizvodi. Kvantitet novca sve više postaje njegovo jedino moćno svojstvo; kao što sva bića svodi na njihovu apstrakciju, tako se on u svom vlastitom kretanju svodi na kvantitativno biće. Njegova prava mjera postaju prekomjerenost i neumjerenost.

Subjektivno to izgleda tako da proširenje kruga proizvoda i potreba djelomično postaje dovitljiv i proračunljiv rob neljudskih, rafiniranih, neprirodnih i izmišljenih požuda - privatno vlasništvo ne zna učiniti grubu potrebu ljudskom potrebom; njegov idealizam je uobraženje, samovolja, hir, i nijedan eunuh ne laska podlije svome despotu i ne pokušava da besramnijim sredstvima podražuje njegovu otupelu sposobnost uživanja da bi lukavstvom zadobio milost nego što to čini industrijski eunuh, proizvođač, koj i laska da bi lukavstvom dobio srebrne tanjire, da bi iznajmio zlatnike iz džepa kršćanski ljubljenog susjeda - (svaki proizvod je mamac kojim se želi iznajmiti biće drugoga, njegov novac; svaka zbiljska ili moguća potreba je slabost koja će muhу navesti na ljepak; opće iskorišćavanje društvenog čovjekovog bića, kao što je svako čovjekovo nesavršenstvo veza s nebom, jeste jedna strana s koje je njegovo srce dostupno svećeniku; svaka nevolja je prilika da se susjedu pristupi s najljubaznijim izgledom i da mu se kaže: dragi prijatelju, dajem ti ono što ti je potrebno; ali ti znaš *conditio sine qua non*; ti znaš kakvim crnilom treba da mi zapišeš dušu; ja ti podvaljujem pružajući ti užitak) - prilagodjava se njegovim najpokvarenijim fantazijama, igra ulogu svodnika između njega i njegove potrebe. Pobudjuje u njemu bolesne požude, vreba na svaku slabost da bi onda zahtijevao kaparu za tu uslugu. - To otudjenje se djelomično pokazuje tako što na jednoj strani proizvodi rafiniranost potreba i njihovih sredstava, a na drugoj strani životinjsku podivljalost, potpunu, grubu, apstraktnu jedinstvenost potrebe; ili, štoviše, samo ponovo proizvodi sebe samu u svom suprotnom značenju. Čak i potreba za slobodnim zrakom prestaje da bude kod radnika potreba; čovjek se vraća u špilju, koja je, međutim, otrovana smrdljivim kužnim dahom civilizacije, i koju on kao tuđu nastanjuje privremeno i nesigurno, koja mu svakog dana može izmaći, iz koje svakog dana može biti izbačen ako ne plaća. On mora platiti tu kuću smrti. Svijetao stan, koji Prometej označava kod Eshila kao jedan od velikih poklona pomoću kojeg je divljaka stvorio čovjeka, prestaje da postoji za radnika. Svijetlo, zrak itd.,